

Kabinet presenteert wetsontwerpen die strijdig zijn met Grondwet

In de zomer van 2018 heeft het kabinet een tweetal wetsontwerpen gelanceerd die strijdig zijn met de grondwettelijke rechten. Het gaat om [de Wet Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden\(WGS\)](#) en de [Wet bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg\(Wbsrz\)](#). Deze wetsontwerpen grijpen evenals de in 2014 door de overheid ingevoerde **Systeem Risico Indexatie(Syri)** door een wijziging van de wet **SUWI(Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen)** diep in het bestaan van de burger in. Als grote gemene deler hebben de drie genoemde wetten gemeen dat zij zeer ver doordringen in de persoonlijke levenssfeer van burgers door het opzetten van, het onderling vergelijken en bewerken van databases met behulp van **big-data-analyse-technieken**. Dat alles met het doel om tot profilering over te gaan. De wetten hebben ook gemeen dat er geen notificatieplicht in opgenomen is om geïnccludeerde burgers in kennis te stellen van het delen van bronbestanden, de verwerking van hun gegevens en opname in enig profileringsbestand. Ook ontbreekt een afdoend correctierecht van de burger. Het gaat in dezen om digitale burgerrechten die de overheid schendt. Daarmee zet het kabinet de verhouding staat-burger op scherp.

Grondwet

Wat zegt de Grondwet over de persoonlijke levenssfeer en de regels over het kennisnemen van het vastleggen van gegevens van de burger? Artikel 10 lid1 scheidt een algemeen kader. Lid 2 gaat over de regels die bij de drie genoemde wetten duidelijk insufficiënt zijn, terwijl lid 3 van toepassing is

op notificatie en correctie. Met genoemde wetten wordt de Grondwet geweld aangedaan.

Artikel 10

- 1. Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.*
- 2. De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.*
- 3. De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.*

Grote zorgen

Bij de WGS is een punt van grote zorg dat er niet alleen uitwisseling plaats zou gaan vinden tussen overheidsorganen maar ook tussen overheidsorganen en private partijen. Daarbij laat men de specifieke doelbinding bij de dataverzameling van deelnemende overheidsorganen volkomen los en vervangt die door iets als een "zwaarwegend algemeen belang". Ook een beroep op artikel 6 lid 3 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming om de dataverzameling, verwerking, profilering mogelijk te maken als zijnde noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of voor de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend, is uiterst dubieus.

De samenwerking tussen de overheid en private partijen wil men volledig vorm geven bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). De AMvB's vormen geen afdoende wettelijke grondslag voor het doorbreken van de burgerrechten. Het is echter zeer de vraag of dit staatrechtelijk wel mag. Het wetsontwerp praat verder over een Privacy Impact Assessment (PIA), maar pas in het stadium van de afzonderlijke AMvB's. Dat moet echter juist op het niveau van de kaderwet

zelve gebeuren en niet in een later stadium.

Waarschuwingen

[Zeer recent waarschuwde de Raad van State](#) het kabinet, ongevraagd, op niet mis te verstane wijze over de wijze waarop de overheid zicht gedraagt ten opzichte van de burger op het digitale vlak. Daarbij wijst ze meer dan eens op de gevaren van big-data-analyse met gebruik van niet-transparante algoritmen en de gevolgen daarvan voor de burger. Daarnaast [publiceerde het Montaigne Centrum voor Rechtsstaat en Rechtspleging](#) van de Universiteit Utrecht een lijvig rapport van 172 pagina's, genaamd "Algoritmes en Grondrechten". Het waarschuwt op indringende wijze voor het gebruik van big-data(analysen) met gebruik van algoritmen, het Internet of Things en kunstmatige intelligentie. Het rapport is geschreven in opdracht van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties en er mede door gefinancierd. Desondanks is het bij lezing duidelijk dat de schrijvers de overheid niet sparen. Zonder medefinanciering door het ministerie was de toonzetting zeer waarschijnlijk nog scherper geweest.

Grote rechtsgevolgen

Vooraf met de WGS zijn een fors aantal rechten in het gedrang, te weten: **privacy-, gelijkheids-, vrijheids-, procedurele en grondrechten.** Die worden in het onderzoeksrapport in de conclusie afzonderlijk benoemd en inhoudelijk besproken. In het rapport wordt het hierboven genoemde artikel 10 van de Grondwet uitgebreid besproken vanaf pagina 60.

Van meerdere kanten heeft het kabinet nu gevraagd en ongevraagd een negatief oordeel gekregen over de genoemde wetten die gebaseerd zijn op big-data-analyse en profiling. Het is te verwachten dat ook van maatschappelijke organisaties binnenkort het nodige te horen zal zijn over dit onderwerp.

W.J. Jongejan, 14 september 2018